

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Vndecimvm. De Societatis erga pauperes morbis, peste, vinculis
affictos charitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

etiam negotium suum omnium grauiſſimum & maximum. Rurſus tunc opportuna ſunt, cum languet aut æger eſt, vt hinc medicinam petat; cum difficiliſ obſcuruſque nodus ſoluendus, vt caeleſtem hinc lucem hauriat; cum oppugnatur, vixque apparet effugium periculi, vt opem hinc atque præſidium accerſat: denique cum malum quodlibet infeſtum experitur, in hiſ tam præſens ſiue ſolatiuſ ſiue remedium, vt vel experimento ſuo fateri cogatur, hæc S. Ignatij Exercitia (quod multorum ſermone percrebuit) opus eſſe humano maius, & nobiliſſimum æternæ mentis inuentum. Nunc quibus in proximum Societatis charitas præcipuè elucet, erga pauperes afflictosque ſtudia paucis delibemus.

CAPVT VNDECIMVM.

De Societatis erga pauperes morbis, peſte, vinculis afflictos charitate.

Carò conſtat mortalibus ſcire an amentur: niſi infelices ſint, id ſci-
re vix poſſunt. vſque ad eò nulla ſinceri amotis exploratrix certior
eſt, quam calamitas. Amat Societas proximum ſuum; idque & in
gymnaſiis & in pulpitiſ illum erudiendo ad ſalutem, ſatis docet: ſed
nuſquam maniſteſtiùs quam in publicis valetudinariis, pauperum tu-
guriis, & reorum cuſtodiis; vbi miſeris præſtò eſt, vt eorum calamita-
tem ſoletur ac leuet. Et quidni præſtò ſit, cum I E S V M ſequatur Du-
cem, qui ſuum erga homines amorem ſubleuandis afflictorum ærum-
nis præcipuè commendauit; quemque in captiuis vincitum, in ægris
languentem, in moeſtis dolentem ſolari ſe & leuare non ignorat? Hoc
eſt cur egenorum caſas, carcerum pædorem, noſocomiorum graueolen-
tiam in deliciis habeat. hoc eſt cur nec vlcerum fanies, nec contagionis
viriſ, nec reorum ſquallor, nauſeam illi aut horrorem moueant. An
auarus adamantem aut pyropum aut monile in cloacâ aut ſimero inuen-
tum ob adhaereſcentes ſordes non negligeret, Societas animam ſanguis-
nis diuini pretium, in dè I E S V M ſuum quem in hac agnoſcit, quia
pædore & ſquallore obſitum, auerſabitur? I E S V M ſuum aut in calami-
tate aut in periculo deſtituet? Hoc facere ſi poſſet, & morbis ipſis incle-
mentior, & vinculorum ferro durior, nec Societas I E S V eſſet. Quare
meritò ab hoc velut tirocinio nouam militiam auſpicatus eſt Ignatius.
Speluncam infedit propter Manreſa portas. Hinc quotidie in urbem
egreſſus, ſtipem oſtiatim mendiciſſimè corrogabat, quam deinde in pau-
peres diuideret. Tum conuocatos ſpe factâ cibariorum que mendica-
uerat, primis Religionis elementis imbuere. intereà illorum ineptias
& æquo & benigno ferre animo, amoriſque erga illos ſuo diligentiffimè
ſeruire. hinc ad ægros in S. Lucia valetudinario ſe conferre, illos ſola-
ti, illorum commodis vacare, lectos ſternere, dum commouendi, molliffi-
mè tractare: corpora plagis & vulneribus deformata arctè comple-
cti, vtque & ſe vinceret, amoriſque quo æſtuabat ingentem vim non
diſſimularet, ipſa vulnera, quamuis fœda & putria, & oſculari, & lam-
bere,

*Amor So-
cietatis er-
ga proxia-
mum.*

*S. Ignatij
erga pau-
peres & in-
firmos ſtu-
dium.
And. Luc.
l. i. c. 8.*

bere, & ex iis stillantem sanie non raro ore excipere atque exfugere, tum verò eorum animis medicinam facere tantò sollicitius, quò præfentiore opus erat remedio, morbusque magis vrgeret. Reluctabatur quandoque vel inuito natura, cum ille sic secum: *Itane verò iam à fratre à alienari fastidio? ubi ille est hominum amor & dilectio, quæ tam studiosè foues? nonne pauper ille eiusdem tecum est carnis & sanguinis, & eodem CHRISTI sanguine redemptus? Tibi, esca vermium, tibi, scaturigo fædissima stercoreum, horrorem incutiet frater? nonne in paupere isto est CHRISTVS? nonne in plagis istis CHRISTI agnoscis vulnera? non sic, non profectò feres impune.* Tum quæsito illo, quo toto valetudinario non erat tetrior & inquinatior, fædis vlcibus non tantum oculos naresque pascere, sed & os & labia purulentis plagis applicita tamdiu affixaque tenere, donec omnis horror & nausea cessasset, & neque maleolentiam amplius neque putredinem persentisceret. Heroicos Ducis sui animos imitati Socij, dum Venetiis idoneam tempestatem opperiebantur nauigandi in Palæstinam, vbi ab Ignatio in celeberrima duo vrbis valetudinaria bipertiti, ipso auctore, quæ misericordiæ officii quæ ægrorum conscientie sanandis operam dederunt; tanto animorum ardore, vt ad spectaculum ciues hæterent attoniti, præsertim cum cernerent corpora sanie stillantia, visu fæda, olfactu graua, manibus ab eis contrectari, complexu dum lectos sternerent sustineri, & in fratris reclinari: imò à quibusdam, ad horrorem naturæ frangendum, manantia tabo vulnera exlugi. Quid, quòd fædissimâ leprâ resperfos, ac valetudinariis exclusos, in suo lectulo collocarent, nullo contagionis metu anxij? Omnium autem cubilia circuibant, benignis alloquiis miserimum quemque solabantur, ad tolerandam morborum violentiam excitabant, ad detestationem peccatorum inducebant, apud moribundos nocturnas agebant vigiliis, mortuorum denique corpora humo suis effosâ manibus tumulabant. Inuat hîc audire Vrbanum Pontificem Maximum de magnanimâ Xauerij charitate: *Eo, inquit, dilectionis ardore erga inopes infirmos, qui in domibus hospitalibus morabantur, se gerebat, vt raro ab eis discederet; tanquam sensuum mortificatione quantumuis sordidissima ministeria peragebat, vt aquam sepius, quæ horribilia & incurabilia vlcera lauerat, ebiberit. Cum verò de vitâ periclitarentur, tunc cibi somnique prorsus oblitus, & præter proprias vires à Deo confortatus, veluti à commissâ custodiâ nec die nec nocte discedebat. Quæ adedò libenter atque hilariter exsequebatur, vt delicia eius deseruire agrotis ac morientibus esse dicerentur.* Hæc est amicitia Christiana & vera, quæ miseròs non fugit, sed quærit; non destituit, sed ad extremum omni ope & obsequio fouet. Hic est sincerus in proximum amor, illi præstò esse, qui, quo amorem tuum inuitet, nihil habet splendidius quàm vlcera, nihil speciosius quàm artus pallore, situ, leprâ & lue confectos; nihil potentius quò affectum sibi conciliet, quàm infelicitatem & extremas miserias. Hic amor in primis Sociis tam altè radices egerat, vt, priusquam se disungerent, in varias vrbes caelestem charitatis suæ ignem sparsuri, inter ceteras leges quibus se adstringebant, hanc quoque sancirent, ne alias ad diuersandum aedes præter publicas hospitales domos perquirent: nec sanctius legem tulere, quàm seruarunt. Lainius Floren-

Sociorum in nosocomis obsequia, suique victoria.

Bulla Canonizat. S. Xauerij erga infirmos amor.

Florentiam missus, vbi urbem attingit, repudiata hospitij liberalitate, quam complures offerebant, in valetudinarium cum Canisio diuertit. Ratisbonæ Bobadilla æger ipse & imbecillis, cum vix hæretet vestigio, & succiderent genua, in nosocomio tamen nihil propè de laboris contentione remisit, ne quid faucis infirmisque de expectata charitate detraheret. Fatigato non aliud cubile erat quàm ipsa soli durities, non aliis stragulis cooperto quàm quæ numquam exuebat, nec asserere quidem corpori substrato. Iaius cum Ducis Ferrariæ confessionibus præesset, ab aula se ad valetudinarium recipiebat, ægros omni ope solaturus; inter quorum pædores aiebat se libentiùs, quàm inter aulae odores blanditiarumque versari.

Venerat Moram, oppidum olim à se excultum, Prouincialis Lusitaniæ Miro, incolas sibi deditissimos reuifendi causâ. Aduenit mox Cardinalis Henricus Diocæsin suam lustrans: qui dum publicam hospitalium domum inuisit, Mironem in eâ ex febre decumbentem inter pauperum turbam reperit; suisque oculis non sine admiratione spectauit, quæ Sociorum essent deliciae, quid potissimum agerent, cordique haberent. Scilicet pro solatio ducebant, afflictis solatio esse, & in eorum obsequio vires ac valetudinem consumere. Quid, quod multis locis, vbi non erant nosocomia, Magistratus & Principes permouerint vt ea exstruerent? Ita Goæ opera & curâ Pauli Camertis ædificatum valetudinarium; cuius ministerio ac procurationi multos ipse annos præfuit. Ita in orâ Comorinensi, ita Aphrodisij in Africâ, & alibi, ægrorum diuersoria Societatis curâ ac diligentia sunt exstrueta.

Iam quantum in ægros fauciosque milites vbique se prodidit eadem charitas? Quanta Lainij in hoc genus hominum benignitas, quàm effusum obsequium, cum ad Aphrodisium Africæ urbem, quam Vega Siciliæ Prorex obsidebat, suâ ipse manu prepararet ac porrigeret faucis pharmaca, vnguenta obliuicret, cibos in os infereret moribundis, lintea mundaret, nocturnas apud ægros duceret excubias; cum alij super alios sternerentur, omnium conscientis ritè purgandis inuigilaret? Quanta illa Antonij Vinckij Rectoris Mamertini charitas, cum in valetudinario triginta milites puluere tormentario ambufi, à vertice ad pedes scædum in modum exulcerati, intolerandum exhalantes odorem, vermibusque scaturientes, ob fœditatem mali iacebant ab omnibus derelicti? His ad extremum adfuit Vinckius, animisque eorum pariter & corporibus omnem operam, obsequium, solatium impendit. quæ viri cura & sedulitas nouem seruauit in viuis, ceteros ritè expiauit, & ad æternitatem sedulo instruxit. Quid, quod Societas numquam defuit vel extremo charitatis officio sepeliendi vitâ functos? In nuperrimo montis Vesuij incendio quàm id non obscure ostendit, cum Socij, flammis adhuc erumpentibus, & circum omnia longè lateque vastantibus, cum saxa mons adhuc eructaret, & circum vndique grandinis in morem spargeret, cadauera ex altis cineribus effossa, atque in humeros imposita, ceu noui Tobiae tumulis mandarunt?

Ita Societas agris mortuisque obsequium suum, vbi vbi offert se occasio, prolixè præstat; optatque omnibus votis, tam promptè morta-

les eius operâ vtantur, quàm illam promptè omnibus defert. In his tamen pietatis officiis inuenit lior quod carperet. Cederet autem criminationibus & frangeretur Societas? omnia essent deferenda; actum culpam fortasse desineret, cum ob ignauiam & fœcordiam maximè esset culpanda. Sed erigitur inuidia obrectationibus, non deiicitur. vtque temeritatis existimat, vitæ discrimina sine consilio & ratione adire; ita pro salute hominum & Dei amplificandâ gloriâ mortem non reformidare, magnificum & gloriosum. Quis Religionem Christianam posteris seruasset, nisi Christiana fortitudo supra mortis & tyrannorum metum fuisset? Quis Æthiopiam, Brasiliam, Iaponiam, ceteramque barbariem excoleret, si arumnæ, cruciatus, certusque, quamuis lentus, interitus ab eorum finibus Christianos doctores arceret? Si per vitæ pericula & mortem adeantur barbari, quod CHRISTI legi subiiciantur; an multo sudore & sanguine maiorum CHRISTO afferti, mortis formidine deserantur, cum extremo malorum humanorum vrgentur, & in geminâ aternitatis discrimine versantur, ab ipsis quoque parentibus & propinquis destituti? Quis tamen per contagionem & luem quæ momento afflatur, quis per mortis assiduam expectationem, morte ipsâ grauiorem, intrepidus incedat? quis animo non titubet, non palleat, cum quot domos aut ægros adit, in totidem mortes ire se credat? Auida periculorum & mortis charitas, nec quò tendat, nec quid passura sit cogitat; quoniam & quod passura est votorum pars est. Testes sunt quotquot ferè vrbes incolit Societas, quàm promptè, quàm alacriter ad hæc obsequia Socij non veniant, sed conuolent, quamque operosè hæc munia ambiant. Neque hæc paucorum inter illos est charitas, aut cunctabundorum. Vidimus non vno loco exhausta propè Collegia, cum vix carceribus in hoc stadium emissos mors ex inchoato cursu abriperet, & ab ipsis funeribus superfluum cresceret feruor. Vidimus in Belgio nostro ex totâ Prouinciâ in dies currere in locum cadentium, cum vix arenam hanc ingressos adorta lues sterne- ret; cumque plures simul interdum aduentarent, apud Rectores pulchro certamine inter se contententes, vtri prius vitam proximo deuouerent, & periculum Sociorum depellerent suo. Vidimus nostros, obligatis adhuc capitibus, & à pestiferis vlcibus nondum perfanatis adhuc claudicantes, non per vrbes modò compita, vt laborantibus ipsi laborantes subuenirent, quo poterant modo accelerare gradum, sed in suburbanum etiam agrum se effundere. Vidimus deserta in plateis & agris corpora agentium animam suis quandoque humeris, quandoque vehiculis imposita, ad nosocomia vehere. Freno hîc opus habent, non calcari. impetratur hæc prouincia, non imperatur. auidius discrimen hoc expetunt, quàm plerique mortales fugiunt. pro beneficio est à pulpitis & cathedris ad gloriosam hanc charitatis palæstram posse descendere. Frustrâ & lacrymis & precibus eorum ardori parentes & consanguinei obsistunt: frustrâ impavidis terrorem inculcant: frustrâ spem faciunt maioris frugis, seque & plures paucorum causâ non esse deferendos. Incitant hæc, non deterrent contemptricem periculi & mortis virtutem.

In medijs etiam aquis charitatis hoc incendium arsit. Testes mihi sunt
& Xa-

*Societas
peste infe-
ctis afflita.*

& Xaverius & Barzæus noster, & quotquot ferè in Orientis Indias nauigarunt. Quin & hæretici & Turcæ & barbari eam experti sunt & admirati, eaque magis quam omnibus argumentis ad virtutem & religionem amplectendam permoti.

Sed nolim hanc Societatis charitatem solâ morte æstimari. Immen-
sus in his periculis est labor, & corporis defatigatio, cuius nec die nec nocte discriminata sunt tempora. Quoties ab extremâ vrbis parte ad alteram, & extra vrbis pomœria, ingenti interuallo cursitandum? Quoties nec otium est curandi corpora? Quoties dum inediâ exhausti, æstu & labore languentes & lassî reuertuntur, plures reperere opperientes qui iam iam morientibus opem implorarent, quos nefas erat deserere? Hinc ad noctem sæpè impransi, & per tuguria vagati, vix spatium quietis & cibi vtcumque capiendi habuere. Quibuldam ex assiduo cursu & sudore attrita fuerunt plantæ & vlcera; nec tamen à concursatione & contentione cessare tantisper licuit. Sæpè labore & vigiliis fessi, vix in cubili se reclinauerant, cum rursus excitati nocturnos labores diurnis coniungere; vt plerisque non tam pestis confecerit, quam labor.

At quantò in carceribus copiosior messis, vbi & inopes, & morbis grauibus, & teterrimis, & contagione noxiis laborantes, & mœrori intabescentes? Hos Socij & verbis solari, & subsidiis leuare, & obsequiis recreare, hos sedulo curare, in eorum libertate redimendâ omnem operam atque industriam ponere, pro suppetiis conferendis Sodalitia excitare, & id genus alia auxilia, que supra meminimus, adferre. Quibus omnibus hoc agunt, vt viam sternant seruandis miserorum animis, quos beneficiis istis sibi conciliant. Vt enim iis plurimum tribuimus, à quibus plurimum diligimur; ita his officiis delinitos ad omnem pietatis disciplinam facillè componunt. Saecella in carceribus exstruunt, Sacramentorum vsum persua-
dent, exercitationes quotidianas in sua tempora distribuunt, ad legendas communiter Litanias, & D. Virginis Rosarium, aliasque preces alternis recitandas, inducunt: sed ante omnia prauam iurandi consuetudinem, etiam censore constituto, tollunt. inter quos fortè offensiones gliscunt, eos in mutuam gratiam reponunt, damnatos ad supplicia æquo animo subeunda ritè & more Christiano comparant. Vnum quod omnium sit specimen, lubet oculis subiicere, ipsis historiæ verbis ex fide annu-
meratis. *Cum per totum orbem terrarum, inquit Sacchinus, promulgatum à Paulo Quarto Iobeleum ad pacem Ecclesie impetrandam, concordiamque inter Christianos Principes, Goæ quoque propositum hoc anno esset, destinatis quadraginta ad præparationem diebus; eo tempore, quoniam inter alia pia opera etiam eleemosynarum erogandarum fiebat mentio, auctore Consaluo hec eleemosynarum imita ratio est; vt quibus diebus ieiunabant, quibus cibariorum sibi destinatarum partem ad vincetos in carcere transmitteret. Octo decem-ve ad perferendos cibos delecti Fratres: qui vbi primùm adiuere carcerem, non fame dumtaxat infelicia corpora, sed magis fætere ac sordibus videre confici. Turba erat miseranda omnis, sed præcipuè egrotorum commouebat aspectus: qui multi iacebant humi abiecti alto fædoque in situ, vnde intolerabilis exhalabatur mephitis. Hac igitur nouâ & charitatis & humilitatis segete lati Socij, alijs*

*decentis
in carcere
solatio est.*

*Lib. 3. num.
137. & 138.*

aliis deinceps diebus vnà cum cibis scopas, paleas, corbes, aliaque id genus ad purgandas eueendasque sordes portabant. Tum summâ alacritate purgare carcerem aggressi, sordes alij eruebant, alij corbis auferebant in mare, quod non modicè ab custodia distat: alij vasa, & quidquid eâ egebat curâ, mundabant. Ita opitulati corporibus, ad curandas animas vertebantur; que eò facilius expiari se, doctrinâque Christianâ & monitis salubribus sinebant imbui, quò magis fuerant impensis corpori obsequiis præparata. Hactenus Sacchinus. Atque hic finis est eorum quos Societas suscipit laborum; huc spectat quidquid agit & molitur. Nihil illi durum, nihil iniuum, vbi affulget spes lucri animarum: mors ipsa in votis est, dum æterna ab aliis depellatur. Vnâ velit & vinculis & carceribus mancipari, in eundem squallorem conijci, eodem situ fœdari, si hoc ad vindicandas in libertatem animas conducatur. Nonne hoc nostri agunt? qui vt milites nauticosque homines in extremis præsentis ope iuuent, naues conscendunt, vnâ cum illis & tempestatum discrimina, & ab hoste pericula subeunt, & cum iis in voluntarium quodammodò carcerem se compingunt: in quo neque morborum virus & contagia possint euitare, neque hostilium tormentorum vim euadere, vt non aut membris mutilentur, aut in frustra, vt subinde factum, discerpantur. Et dubitari poterit, an verus hic & sincerus sit amor, qui illos in curandâ salute alienâ vsque adeo sui reddit immemores? Sed hæc angustia tantam virtutem non capiunt; orbem illa terrarum habet pro campo, neque vllis finibus coerceri potest. Ergo videamus, quos labores in barbaris remotissimisque nationibus Societas, & quo fructu, hactenus sustineat.

militēs & nautas in mari non deserit.

CAPVT DVODECIMVM.

De Societatis in Gentium conuersione laboribus & fructu.

Hactenus de variâ Societatis industriâ, quâ variis quidem orbis regionibus, sed præcipuè succurrit Europæ; ad cuius angustias reliquæ Christianorum redactæ videbantur, eæque per hæreses, schismata, Mahumeticam impietatem, miserandum in modum accisæ atque conuulsæ. Hæc tamen tanta pars terrarum visa est angustior charitati, cui vnus non sufficiebat orbis. Domesticis quidem suis atque contubernalibus vitæ exemplo, opportunis monitis, vigiliisque curâ prodesse, nec aliam laborum mercedem ab illis expectare, quam ipsorum emolumentum; & magni & liberalis est animi, virtutemque pretio suo æstimantis. Non sibi suisque tantum, sed popularibus ciuibusque natum se credere, vrbemque totam quasi familiam vnâ putare, singulorumque siue damno siue bono non aliter tangi quam suo, omniumque commodis studere; etsi grandius etiam illo priore sit opus atque præstantius, humanum tamen adhuc est, & eius viri qui societatem non tam legibus quam amore mutuo vincunt, ac sincerâ Religione florentem, præcipuum æstimat vitæ humanæ fructum ac dignitatem. Iisdem verò mœnibus, quibus circumdati sunt ciues, virtutem non concludere, sed per eiusdem Regni aut Imperij spatia diffundere; angusti profusus

Charitas Societatis non est angustis limitibus arctanda.

&